

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

KROCIONÓG

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

KROCIONOGI (nie „krecionogi”) to rodzina wijów – niewielkich wegetariańskich stworków żyjących w ściółce leśnej i w spróchniałym drewnie, obdarzonych długim, giętkim ciałem i – jak wskazuje nazwa – całym krociem króciutkich nóżek. Warto wiedzieć, że rzeczownik KROCIE to nowopolska innowacja (jakkolwiek to brzmi w odniesieniu do słowa liczącego sobie ponad 250 lat): utworzony został bowiem w XVIII w. jako „ulepszenie” dawniejszego, staropolskiego KROĆ, które w tamtych czasach funkcjonowało jako samodzielne słowo, a współcześnie występuje już tylko jako drugi człon wyrazów złożonych. Obecnie najczęściej posługujemy się konstrukcjami z formami RAZ lub RAZY, np. dwa razy, ile razy, wiele razy, niejeden raz, dawniej zaś używano – dziś już nieco przestarzałych – przysłówków: dwakroć, ilekroć, wielokroć lub wielekroć, niejednokroć. Jeszcze wcześniej – w XVI-XVII w. – stosowano konstrukcje typu drugi kroć (=drugi raz), piąty kroć (=piąty raz). Wzajemne zastępowanie form KROĆ i RAZ ma bardzo długą tradycję: już w prasłowiańszczyźnie *kortь ‘kroć’ i *razь ‘raz’ były synonimami - oznaczały to samo ‘cięcie, odcięcie, raz’